

Национална научна програма
„Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“
Семинар „Съвременни теренни изследвания на културноисторическото наследство - 2021“

Място: онлайн събитие.

Дата: 15 ноември 2021

ПРОГРАМА

11:00-11:15	Откриване на семинара
11:15-12:15	Панел I: „Религия, вяра и общество“ Модератор: Гл. ас. д-р Галина Луканова
11:15-11:30	Чудотворната икона на Св. Богородица Троеручица от Арбанашкия манастир „Успение Богородично“: иконография, ритуали, разкази. Доц. д-р Вихра Баева
11:30-11:45	Протестантско образование и култура сред българите Гл. ас. д-р Магдалена Славкова
11:45-12:00	Специфики на теренната работа сред ромите мюсюлмани Гл. ас. д-р Йелис Еролова
12:00-12:15	Дискусия
12:15-13:15	Панел II: „Селищна култура“ Модератор: Гл. ас. д-р Ивайло Първанов
12:15-12:30	Женско двугласно пеене от село Варвара Гл. ас. д-р Петьо Кръстев
12:30-12:45	Живата памет за таврийските българи в крайдунавска Добруджа: пътепис за една етнографска експедиция в град Тутракан и околностите му Гл. ас. д-р Галин Георгиев
12:45-13:00	Статуята на Св. папа Йоан Павел II в гр. Белене – създаване и значение за общностите в града Д-р Ваня Иванова
13:00-13:15	Дискусия
13:15-14:00	Обедна почивка

Национална научна програма
„Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“
Семинар „Съвременни теренни изследвания на културноисторическото наследство - 2021“

Място: онлайн събитие.

Дата: 15 ноември 2021

ПРОГРАМА

14:00-15:15	Панел III: „Културно наследство и обществени взаимодействия“ <i>Модератор: д-р Ваня Иванова</i>
14:00-14:15	Социално значение на групите за фолклорно пеене към пенсионерските клубове и читалищата <i>Гл. ас. д-р Галина Луканова</i>
14:15-14:30	Културно наследство и криза – общностен живот и репетиционен процес на българските танцови клубове в Северна Италия по време на пандемия <i>Докторант Юлия Попчева</i>
14:30-14:45	„По-скромничко, много срамничко“ – образи и представи за менархе в българската култура <i>Докторант Мила Банкова</i>
14:45-15:00	Аксиология на отношенията в кумско-кръстническата връзка <i>Доц. д-р Еля Цанева</i>
15:00-15:15	Дискусия
15:15-16:15	Панел IV: „Културно наследство и архиви“ <i>Модератор: докторант Мила Банкова</i>
15:15-15:30	Дигитална хуманитаристика – няколко примера от теренната работата на етнохореолога в архив <i>Гл. ас. д-р Ивайло Първанов</i>
15:30-15:45	Преглед на фолклорното танцуване като игрова ситуация в СБНУ от 1-ви до 7-ми том <i>Докторант Гергана Тулишова</i>
15:45-16:00	Случаят село Войнягово <i>Доц. д-р Анна Щърбанова</i>
16:00-16:15	Дискусия
16:15	Закриване на семинара

**СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО –
2021”
гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

**СПИСЪК
НА
УЧАСТНИЦИ, ТЕМИ И АБСТРАКТИ НА СЕМИНАРНИТЕ ДОКЛАДИ**

1. **Доц. д-р Анна Щърбанова:** „Случаят село Войнягово”.
2. **Доц. д-р Вихра Баева:** „Чудотворната икона на Св. Богородица Троеручица от Арбанашкия манастир „Успение Богородично“: иконография, ритуали, разкази”.
3. **Доц. д-р Еля Цанева:** „Аксиология на отношенията в кумско-кръстническата връзка”.
4. **Гл. ас. д-р Галин Георгиев:** „Живата памет за таврийските българи в крайдунавска Добруджа: пътепис за една етнографска експедиция в град Тутракан и околностите му”.
5. **Гл. ас. д-р Галина Луканова:** „Социално значение на групите за фолклорно пеене към пенсионерските клубове и читалищата”.
6. **Гл. ас. д-р Ивайло Първанов:** „Дигитална хуманитаристика – няколко примера от теренната работата на етнохореолога в архив”.
7. **Гл. ас. д-р Йелис Еролова:** „Специфики на теренната работа сред ромите мюсюлмани”.
8. **Гл. ас. д-р Магдалена Славкова:** „Протестантско образование и култура сред българите”.
9. **Гл. ас. д-р Петьо Кръстев:** „Женско двугласно пеене от село Варвара”.

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”

**гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

10. **Д-р Ваня Иванова:** „Статуята на Св. папа Йоан Павел II в гр. Белене – създаване и значение за общностите в града”.
11. **Докторант Гургана Тулишова:** „Преглед на фолклорното танцуване като игрова ситуация в СБНУ от 1-ви до 7-ми том”.
12. **Докторант Мила Банкова:** „По-скромничко, много срамничко” – образи и представи за менархе в българската култура”.
13. **Докторант Юлия Попчева:** „Културно наследство и криза – общностен живот и репетиционен процес на българските танцови клубове в Северна Италия по време на пандемия”.

АБСТРАКТИ НА СЕМИНАРНИТЕ ДОКЛАДИ

„Случаят село Войнягово”

Доц. д-р Анна Щърбанова

Видеофилм с коментар ще представи едно необичайно за 2021 г. на XXI в. явление. Една жизнена, непрекъсната, а не реконструирана традиция в изпълнението на обредни хора, в която периодично се включват и млади участници. През тази година те са вписани в Националната представителна листа на нематериалното културно наследство на България.

„Чудотворната икона на Св. Богородица Троеручица от Арбанашкия манастир

„Успение Богородично“: иконография, ритуали, разкази”

Доц. д-р Вихра Баева

Докладът представя един слабо проучен местен култ, свързан с чудотворната икона на Св. Богородица Троеручица в манастира „Успение Богородично“ в с. Арбанаси край

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”
гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.

Велико Търново. Главният притегателен център за вярващите е чудотворната икона на Света Богородица, която се възприема като Троеручица, въпреки че не съответства на известния иконографски модел. Като стъпвам върху разбирането за местния култ като система от взаимосвързани елементи, представям особеностите на чудотворния образ и връзката му със свято място и с патронния празник Успение Богородично (15 август), съпътстван от традиционна християнска обредност, както и ритуални практики с фолклорен характер, народни вярвания и представи. Важно място заемат и разказите за чудеса – локални и лични – свързани с иконата и нейните чудотворни прояви в миналото и днес. Направените наблюдения и анализи се основават на теренна работа, извършена по програма КИННПОР през 2019-2021 г.

„Аксиология на отношенията в кумско-кръстническата връзка”

Доц. д-р Еля Цанева

Текстът се занимава с предварително представяне и анализ на материали от фолклора, вярванията и ритуалните предписания, забрани и задължения, по отношение на въвличените в кумско-кръстническа връзка аспекти на категорията „оценка“. В общ план редовете целят да се изкажат насоки към реконструирането на една от важните семантични категории на културата, която изгражда специфичната ценностна картина на света в традиционното общество. Това предполага от рамката на кумско-кръстническите отношения да се извлекат конкретните ценности и критерии за тях, мотиви и функции при оценката им, механизмите на оценка в културните текстове на различни жанрове. Аспекти на темата, избрани от авторката, са: субекти на оценката; мотиви и критерии за нея, абсолютният ѝ или относителен характер; обекти на оценката; обекти или концепти с висока оценка; състав, йерархия и класификация на ценностите, които отличават

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”

**гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

традиционната система от другите такива; съотношение между оценка и норма, оценка и идеал; ключови аксиологически понятия; изразяване на оценките в слово, обред, текст, и др.

„Живата памет за таврийските българи в крайдунавска Добруджа: пътепис за една етнографска експедиция в град Тутракан и околностите му”

Гл. ас. д-р Галин Георгиев

Докладът представя разказ за теренно етнографско изследване в района на град Тутракан, Силистренско, където по време на Втората световна война са настанени част от пристигналите от историко-културната област Таврия няколко хиляди българи. Това е т.нар. поход към прародината, осъществен през 1943 г., когато по инициатива на таврийския писател и общественик Мишо Хаджийски и на още дузина изявени българи от региона, със съдействието на българските институции и лично на цар Борис III, около 2000 българи от тогавашна Украйна са настанени и оземлени в селища от Североизточна България, като им е дадено и българско поданство. Не след дълго обаче, попадайки под ударите на Сталинските репресии, таврийските българи са върнати обратно в СССР, разселени са далеч в републиките на Средна Азия или разстреляни и изчезнали още по пътя.

В рамките на експедицията, организирана съвместно с представители на ИЕФЕМ-БАН, както и на Дружеството за връзки с бесарабските и таврийските българи "Родолубец" - гр. София, бяха осъществени срещи с малкото наследници на успешите да останат в България таврийци.

В изследвания тук случай е важно да се проследи как физическата граница, но преди всичко държавната и политическата такава, преминаваща ту отсам, ту отатък р. Дунав, променяща се и нестабилна, се изживява в културно-антропологичен план, как се избягва, преодолява или пък се превръща в непресекаема бариера. Ще се направи опит да се обясни каква е нейната роля във всекидневния живот на пъстроликото население в Тутраканския

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕНИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”
гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.

край, носещо традициите, езиците и манталитета едновременно на няколко етноса (българи, румънци и турци), както и чувството за изострено, даже накърнено национално достойнство. Потомци и на различни регионални български групи и общности - севернодобруджанци, балканджии, тракийци, та дори на бесарабци и таврийци, както и на местни мизийски жители – т.нар. гребенци, хората от Тутракан сякаш по-целенасочено се стремят да съхраняват паметта за своите предци – да оставят на поколенията след тях повече следи от своето разнолико и богато минало.

„Социално значение на групите за фолклорно пеене към пенсионерските клубове и читалищата”.

Гл. ас. д-р Галина Луканова

Докладът представя резултати от изследване на групи за фолклорно пеене към пенсионерски клубове и читалища в страната. През времето на първата вълна на пандемията през 2020 г. много от тези групи временно преустановиха дейността си, бяха отменени концерти и фестивали. Това до голяма степен очерта по-ясно тяхната социална функция в живота на изпълнителите.

„Дигитална хуманитаристика – няколко примера от теренната работата на етнохореолога в архив”

Гл. ас. д-р Ивайло Първанов

Да разбереш какво се крие зад словосъчетанието „дигитална хуманитаристика“ към днешна дата е почти нерешима задача. Повече от десетилетие учени от цял свят водят дебати „кое е вътре и кое извън голямата палатка“ в която живеят дигиталните хуманитарни науки. Всички тези дебати са довели до огромно количество (над 800)

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”

гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.

дефиниции за това какво е дигитална хуманитаристика и с какво се занимава тя. В настоящия доклад ще бъдат представени няколко нови „дигитални“ (компютърни?) инструмента, които са разработени с цел подпомагане на работата с видеоархиви на етнохореолозите в България. На базата на това ще бъде предложена гледната точка на автора за това какво е дигитална хуманитаристика.

„Специфики на теренната работа сред ромите мюсюлмани”

Гл. ас. д-р Йелис Еролова

Докладът обобщава и анализира спецификите на етнографското теренно проучване сред ромите мюсюлмани. Фокусът е поставен върху няколко ключови момента: подготовка на теренното проучване; установяване на първоначални контакти с изследваната общност; провеждане на дълбочинно интервю или други методи и техники; комуникация с изследваната общност. Примерите, които ще бъдат дискутирани, представят различни тематични етнографски изследвания сред ромите мюсюлмани в Северна и Южна България.

„Протестантско образование и култура сред българите”

Гл. ас. д-р Магдалена Славкова

Докладът представя дейността на различни чуждестранни протестантски деноминации, които изпращат свои мисионери да работят сред българското население през 19 и 20 век. Те пренасят нова култура и етика у нас, изповядват различни форми на евангелското християнство и са представители на няколко организации и деноминации: Американски конгрегационалистски борд за чуждестранни мисии при ориенталистките църкви (конгрегационалисти), Мисионерското общество на Методистката епископална църква

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”
гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.

(методисти). По-късно пристигат мисионерите от Евангелската баптистка църква, а най-късно идват петдесетните проповедници от САЩ през 20-те години на ХХ век. Приносът на евангелските мисионери в образованието на българите днес се приема за част от културноисторическото ни наследство.

В доклада се акцентира на процеса на религиозно обучениена млади хора. Използвайки исторически източници и етнографска работа на терен, събрана по проект „Киннпор”, този доклад има за цел да покаже, че най-важната част от развитието на църковните общности е обучението на техните членове. Възпитанието в евангелския морал също е ключов елемент в социализацията на всеки евангелски християнин.

„Женско двугласно пеене от село Варвара”

Гл. ас. д-р Петьо Кръстев

Статията е резултат от проведено през 2020 г. теренно проучване в село Варвара, община Септември, върху съвременното състояние на женското фолклорно двугласно пеене. Етномузиколожкото осмисляне е направено на базата на сравнителен анализ между теоретичните изследвания върху изпълнителските практики, аудио архив на женската певческа група към Народно читалище „Селска пробуда – 1927“, направен през началото на 90-те години на ХХ век и най-съвременните теренни материали от 2020 г. Преминавайки през определени периоди, музикалният модел се превръща в селищна културна ценност завещана от миналото, която се запазва и съхранява чрез определени форми на сценична дейност. Днес той е част от нематериалното културно наследство и „живее“ основно чрез читалището и практиката на определено поколение.

**СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО –
2021”
гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

**„Статуята на Св. папа Йоан Павел II в гр. Белене – създаване и значение
за общностите в града”**

Д-р Ваня Иванова

Докладът ще представи първи рефлексии относно историята на издигането на статуята на Св. папа Йоан Павел II в Белене от теренно проучване, проведено през юли 2021 г., с представители на католическата общност, местните власти, образователни и културни организации в града. Целта е да бъде съхранена идеята и историята за създаването ѝ през 2014 г., както и да се разбере повече за значението на статуята за католическата и другите общности в града, както и утвърждаването ѝ сред другите културни паметници в Белене. Не на последно място, ще бъде обърнато внимание на честванията, които се случват на мястото на едноименния площад, където се намира статуята, и символиката на нейното позициониране в картографията на паметниците в града.

**„Преглед на фолклорното танцуване като игрова ситуация в СбНУ
от 1-ви до 7-ми том”.**

Докторант Гергана Тулишова

Настоящият доклад ще представи резултат от проучването на първите седем тома на „Сборник за народни умотворения, наука и книжнина”. Вниманието е насочено към всички текстове, които съдържат игрови ситуации, независимо дали са в „Научен отдел”, „Книжовен отдел” или „Народни умотворения”. Направен е плътен прочит с цел идентифициране на публикации, съдържащи данни за фолклорно танцуване. Ще се направи опит за класификация на разнородните по тип и съдържание текстове включващи информация за танцуване. Ще бъдат издирени данни за авторите на публикациите и ще се разгледат позициите, от които пишат.

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”

**гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

**„По-скромничко, много срамничко” – образи и представи за менархе
в българската култура”**

Докторант Мила Банкова

Фокус на проучването е една тема табу, свързана с женското тяло – темата за менструацията и в частност за първата менструация (менархе). Ще се разгледат социокултурните параметри, образите и представите, с които се натовазва и асоциира първата менструация; традиционните аспекти и съвременните трансформации в знанието за този физиологичен процес и неговото преживяване от различни поколения жени. Ще бъдат изследвани културно конструирани механизми и нагласи, които придават специфични значения на телесно-физиологичното и изграждат връзката на жената с нейното тяло. Изследването се опира на лично проведени теренни проучвания, както и на публикувани етнографски материали и интервюта по темата от 80-те години на ХХ в. Разглеждат се основни мотиви, свързани с първата менструация, които са се съхранили във времето, независимо от настъпилите промени: тайна; фертилитет; нечистота; срам.

**„Културно наследство и криза – общостен живот и репетиционен процес на
българските танцови клубове в Северна Италия по време на пандемия”**

Докторант Юлия Попчева

Пандемията, предизвикана от COVID-19, постави пред сериозни изпитания танцовите състави на българските емигранти. Затворените зали и социалната изолация лишиха сънародниците ни от място за среща. Докладът представя начините на комуникация между танцьорите в три различни фолклорни колектива от градовете Верона, Милано и Сан Бонифачо, обединени в обща асоциация „Нашенци“ и разделени от противоепидемичните мерки в една от най-засегнатите от новия вирус държави – Италия. Проследени са от една страна начините за поддържане на групова и междугрупова

СЕМИНАР „СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – 2021”

**гр. София,
онлайн събитие,
15 ноември 2021 г.**

свързаност преди и след възстановяване на репетиционния процес, както и поддържането и представянето на собствената култура по време на и въпреки ограниченията, наложени от борбата с болестта. Проучването е трета част от цялостно изследване на опазването на българското културно наследство в миграция, свързано с провеждането на пътуващия събор „На мегдана на другата България“, което е част от Националната научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“ 2019 – 2021 г. (КИННПОР). Теренната работа е проведена сред групите, пряко ангажирани с организирането и виртуалното провеждане на последното издание на фестивала през 2020 г., като включва наблюдения онлайн и на място, полуструктурирани интервюта и неформални разговори, реализирани в периода септември 2020 – октомври 2021 г.